

Sygn. akt I ACa 516/11

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2011 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Marzena Konsek – Bitkowska (spr.)

**Sędzia SA Ewa Kaniok**

Sędzia SO (del.) Robert Obrębski

Protokolant st. sekr. sąd. Joanna Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2011 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa H. P.

przeciwko Skarbowi Państwa – Ministrowi Sprawiedliwości

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 28 lutego 2011 r.

sygn. akt II C 195/10

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że zasądza od Skarbu Państwa – Ministra Sprawiedliwości na rzecz H. P. kwotę 2000 zł (dwa tysiące złotych),**
- 2. oddala apelację w pozostałej części,**
- 3. nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego na rzecz pozwanego,**
- 4. opłatę sądową od apelacji przejmuje na rachunek Skarbu Państwa,**
- 5. przyznaje od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Warszawie na rzecz radcy prawnego P. J. kwotę 5400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) powiększoną o należny podatek VAT tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.**

*Sygn. akt I ACa 516/11*

## UZASADNIENIE

**Pozwem złożonym w dniu 29 października 2008 r., H. P. uniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa - Zakładu Karnego w G. kwoty 550.000 zł., tytułem zadośćuczynienia za doznane krzywdy i szkody**

*moralne oraz uszczerbek na zdrowiu, jakiego doznać miał podczas odbywania kary pozbawienia wolności.*

*Pozwany Skarb Państwa - Zakład Karny w G. wniósł o oddalenie powództwa.*

*Postanowieniem z dnia 20 października 2009 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie, w trybie art. 67 § 2 k.p.c. wezwał Ministra Sprawiedliwości jako właściwe statio fisci Skarbu Państwa, zwalniając Zakład Karny w G., a następnie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie.*

*Powód ostatecznie podał, iż dochodzi zadośćuczynienia za niezgodne z prawem działanie przy wykonywaniu władzy publicznej, a jako podstawę faktyczną roszczenia o zadośćuczynienie wskazał na poniżające i niehumanitarne traktowanie w zakładach karnych, w szczególności przeludnienie, podnosząc że takie warunki odbywania kary pozbawienia wolności spowodowały pogorszenie stanu jego zdrowia, w konsekwencji zaliczony został do lekkiego stopnia niepełnosprawności.*

*Skarb Państwa - Minister Sprawiedliwości, wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu, podnosząc w szczególności zarzut przedawnienia roszczeń ze zdarzeń, które miały miejsce ponad trzy lata przed wniesieniem pozwu.*

*Wyrokiem z dnia 28 lutego 2011 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo, oddalił wniosek pozwanego o zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, przyznał pełnomocnikowi powoda wynagrodzenie za pomoc prawną udzieloną z urzędu, koszty sądowe przejął na rachunek Skarbu Państwa.*

*Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:*

*Począwszy od 12 maja 1995 r. do czerwca 2010 r. H. P. przebywał w różnych jednostkach penitencjarnych, w tym w Zakładzie Karnym w G., gdzie odbywał kolejną karę pozbawienia wolności, orzeczoną w warunkach recydywy.*

*W Zakładzie Karnym w G. powód przebywał między innymi w okresach: 1 lipca 1996 r. - 13 listopada 1996 r., 5 maja 1997 r. - 10 października 1997 r., 22 października 1997 r. - 29 października 1997 r., 8 kwietnia 1999 r. - 8 grudnia 1999 r., 19 lipca 2002 r. - 24 marca 2009 r. - większość czasu w warunkach przeludnienia.*

*Powód przebywał w celi (...) pawilonu (...) od września 2007 r., a następnie w celi (...) pawilonu (...). Zgodnie z obowiązującą normą pojemność celi (...) to pięciu osadzonych, zaś celi (...) – czterech. W okresie kwiecień 2008 - styczeń 2009 liczba osób osadzonych w celi (...) wahała się pomiędzy 3 a 5, przy czym w przeważającym zakresie występował w niej stan przeludnienia (5 osadzonych). W celi (...) pomiędzy wrześniem 2007 a kwietniem 2008 przebywało od 3 do 8 osadzonych, przy czym w przeważającym okresie czasu było to osiem osób. Podobnie sytuacja wyglądała w celi (...), w której powód przebywał przez tydzień w kwietniu 2008 r. (8 osadzonych przy pojemności 5 osób).*

*Zarządzenia Dyrektora Zakładu Karnego w G. wydane zgodnie z art. 248 § 1 k.k.w. dopuściły możliwość osadzenia skazanych w celach, w których norma powierzchniowa nie była zachowana. O przeludnieniu Dyrektor Zakładu Karnego zawiadamiał właściwego sędziego penitencjarnego.*

*Cele mieszkalne wyposażone były standardowo w sprzęt kwaterunkowy odpowiednio do ilości osadzonych w celi, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w Zakładach Karnych i Aresztach Śledczych. Wszystkie cele mieszkalne tego zakładu posiadają sprawną wentylację grawitacyjną i przewody kominowe, oświetlenie sztuczne i naturalne (okna), odpowiadające stosownym*

przepisom rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Posiadają także instalacje wodno – kanalizacyjną. We wszystkich celach jest bieżąca woda, przy czym w pawilonie A (cela (...)), brak ciepłej wody, jednakże osadzeni mają możliwość korzystania z własnych urządzeń elektrycznych do jej podgrzewania, zarówno do celów spożywczych, jak i higienicznych i dla utrzymania czystości.

Na trzy godziny w ciągu dnia wyłączana jest energia elektryczna w gniazdkach elektrycznych, zgodnie z Zarządzeniem Nr (...) Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie ustalenia metod gospodarowania paliwami i energią w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej. Wszystkie cele posiadają wydzielone kąciki sanitarne, oddzielone od pozostałej części celi w sposób stały.

Powód mógł korzystać codziennie ze spaceru, oglądać telewizję w celi, mógł posiadać sprzęt RTV. Powód miał też możliwość korzystania z zajęć sportowych.

Osadzeni mają zapewnione, zgodnie z przywołanym wyżej rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r., środki higieny osobistej, środki czystości, a także odzież i obuwie, które mogą wymieniać w razie ich zużycia lub zniszczenia. Pranie bielizny i utrzymanie czystości w celach należy do osadzonych, którzy otrzymują odpowiednie środki czystości. Raz w tygodniu powód mógł korzystać z kąpieli. Kąpiel ta trwa 7 minut, przy czym jest to czas efektywny, tj. czas pobytu pod prysznicem.

Powód podczas pobytu w tym zakładzie był zgodnie z regulaminem karany, ale także nagradzany, korzystał z widzeń oraz możliwości telefonowania. W dniu 6 sierpnia 2003 r. powód spowodował incydent, w wyniku którego osadzony został w celi zabezpieczającej.

Powód korzystał w Zakładzie Karnym z opieki lekarskiej. Rozpoznano u niego przepuklinę rozworu przełykowego i chorobę wrzodową. Podczas pobytów w Zakładzie Karnym w G. w okresie pomiędzy dniem 1 lipca 1996 r. a dniem 24 marca 2009 r. stan zdrowia powoda nie zmienił się w sposób zasadniczy. Schorzenia przewodu pokarmowego rozpoznano u powoda na długo przed osadzeniem w ZK G.. W przeszłości był on operowany z powodu choroby wrzodowej w 1989 r. Choroby te należą do przewlekłych, zaś proces leczenia wymaga ścisłej współpracy pacjenta z lekarzem, czego powód nie wypełniał, nie przyjmując leków, organizując głodówki i paląc papierosy, pomimo zakazu lekarza.

Powód miał zapewnioną właściwą opiekę medyczną w zakładach karnych. Powód, wbrew swoim twierdzeniom, nie cierpi na padaczkę, natomiast opisany został przypadek symulowania przez niego objawów tej choroby. W trakcie pobytu w zakładzie karnym, powód był również badany urologicznie, dermatologicznie, psychiatrycznie. Korzystał z opieki okulisty.

Brak jest jakiegokolwiek związku pomiędzy schorzeniami powoda a pobytem w zakładzie karnym i prowadzonym postępowaniem diagnostyczno - terapeutycznym.

Sąd Okręgowy zważył, że podstawę prawną roszczeń stanowić mogły art. 448 § 1 w zw. z art. 23 i art. 24 k.c. bądź też art. 417 § 1 w zw. z art. 444 i art. 445 k.c.

Zarzut przedawnienia jest skuteczny co do roszczeń wywodzonych ze zdarzeń, jakie miały miejsce dawniej niż trzy lata przed wniesieniem powództwa. Pozew został wniesiony w dniu 29 października 2008 r. (art. 165 § 3 k.p.c.). Zatem przedawnione są roszczenia majątkowe dotyczące zdarzeń powstałych przed dniem 29 grudnia 2005 r.

*Osadzenie powoda w przeludnionej celi, chociaż stanowi niedogodność, to samo w sobie nie jest jeszcze wystarczającą podstawą dla przypisania pozwanemu odpowiedzialności z tytułu naruszenia dóbr osobistych osadzonych, skoro spełnione były przesłanki art. 248 k.k.w.*

*Powód nie wykazał, aby pozwany naruszył jego dobra osobiste. Za wykazanie takie nie może być traktowane ogólne twierdzenie powoda o tym, iż cele, w których przebywał były ciasne, ciemne, pozbawione dopływu powietrza.*

*Zgodnie z art. 110 § 1 k.k.w., w brzmieniu obowiązującym przed wytoczeniem powództwa, skazanego osadza się w celi mieszkalnej wieloosobowej lub jednoosobowej. Z kolei zgodnie z § 2 przywołanego wyżej przepisu, powierzchnia w celi mieszkalnej, przypadająca na skazanego, wynosi nie mniej niż 3 m<sup>2</sup>. Cele wyposaża się w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy zapewniający skazanemu osobne miejsce do spania, odpowiednie warunki higieny, dostateczny dopływ powietrza i odpowiednią do pory roku temperaturę, według norm określonych dla pomieszczeń mieszkalnych, a także oświetlenie odpowiednie do czytania i wykonywania pracy.*

*Zgodnie z art. 248 § 1 k.k.w., obowiązującym w dacie wniesienia powództwa, w szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego mógł umieścić osadzonych, na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi nie mniej niż 3 m<sup>2</sup>. O takim umieszczeniu należało bezzwłocznie powiadomić sędziego penitencjarnego.*

*Powód nie udowodnił swych twierdzeń o niehumanitarnym i poniżającym traktowaniu go w czasie odbywania kary pozbawienia wolności. Za traktowanie takie nie może zostać uznane stosowanie w stosunku do powoda środków przymusu bezpośredniego ani przewidzianych przepisami kar dyscyplinarnych.*

*Dolegliwości odczuwane przez powoda w związku z pobytem w celach zakładu karnego były immanentnie związane z karą pozbawienia wolności, stanowiąc jej nieunikniony element cierpienia, związany z wykonywaniem orzeczonej kary pozbawienia wolności, nie świadczą natomiast o naruszeniu godności osobistej powoda. Nie były upokarzające. Powód nie udowodnił, aby naruszono jego dobra osobiste, nie wykazał również, że w związku z tym doznał jakiegokolwiek uszczerbku.*

*Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 26 maja 2008 roku uznał, że art. 248 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny jest niezgodny z art. 40, art. 41 ust. 4 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 31 ust. 3 Konstytucji, jednak przyjął także, że przepis ten traci moc obowiązującą z upływem osiemnastu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw (sygn. akt SK 25/07, OTK- A 2008/4/62).*

*Przywołując szeroko orzecznictwo ETPCz, Sąd Okręgowy wskazał, że traktowanie niehumanitarne to złe traktowanie, które jest zamierzone, stosowane nieprzerwanie przez dłuższy czas i spowodowało u ofiary obrażenia ciała albo intensywne cierpienie fizyczne lub psychiczne. Dla stwierdzenia naruszenia dóbr osobistych cierpienie i poniżenie muszą wykraczać poza nieunikniony ich element związany z daną formą zgodnego z prawem traktowania lub karania.*

*Nie zostało wykazane, że w odniesieniu do osoby powoda wystąpiła taka kumulacja niedogodności związanych z przebywaniem w ciasnej celi, która mogła doprowadzić do wniosku o naruszeniu jego dóbr osobistych. Brak prądu w gniazdkach przez trzy godziny dziennie nie jest tożsamy z brakiem oświetlenia. Zeznania świadków co do jakości jedzenia, czy też dostępności lekarza,*

*są tylko wyrazem ich subiektywnych odczuć. Przy tym żaden ze świadków nie wnosił skarg na powyższe. Powód nie wykazał, że cele, w których przebywał nie były odpowiednio wyposażone.*

*Nie udowodnił braku możliwości dostępu do świetlicy, braku kąpek sanitarnych, braku możliwości korzystania z obiektów sportowych, braku dostatecznej ilości środków higieny, zaś przywołane w tym zakresie zarzuty, podobnie jak zarzuty co do występującego w celi zaduchu, stanowią subiektywne, nie poparte żadnym dowodem odczucie powoda. Z poczynionych ustaleń faktycznych wynika, iż powód miał możliwość korzystania z powyższego, w tym z zajęć sportowych, o czym świadczy także incydent z piłką, który zakończył się dla powoda karą dyscyplinarną.*

*Sąd Okręgowy uznał ponadto, że powództwo narusza art. 5 k.c. Wyrok karny skazujący za rozbój ze skutkiem śmiertelnym dowodzi nieprzestrzegania zasad współżycia społecznego przez powoda. Sąd powołał się także na złą sytuację materialną wielu innych grup społeczeństwa polskiego: niedożywionych dzieci, rencistów, sytuację w publicznej służbie zdrowia.*

*Powód nie wykazał, aby doznał uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia na skutek bezprawnych działań lub zaniechań pozwanego. Opinia biegłych z Zakładu Medycyny Sądowej (...) Akademii Medycznej w S. dowodzi, że powód był leczony prawidłowo w zakładach karnych. Był wielokrotnie badany, miał wykonywanych wiele badań diagnostycznych, jego dokumentacja medyczna z okresu pobytu w zakładach karnych jest bogata. Schorzenia powoda wynikają z przewlekłych chorób, na które cierpiał już wcześniej. Były one leczone prawidłowo. Powód nie stosował się natomiast do zaleceń lekarskich i sam przyczynił się do tego, że leczenie nie było skuteczne. Za takie zachowanie powoda pozwany nie może odpowiadać.*

*Apelację od wyroku wniósł powód, zaskarżając go w całości. Skarżący zarzucił:*

*- naruszenie art. 217 § 2 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie wniosku o przesłuchanie świadków K. C. i D. K. oraz wniosku o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłego lekarza medycyny sądowej,*

*- naruszenie art. 121 pkt 4 k.c. poprzez niezastosowanie go i uznanie, iż doszło do przedawnienia części roszczeń powoda,*

*- naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego uznanie, iż powód nie wykazał naruszenia dóbr osobistych oraz uznanie, iż żądanie powoda stanowi nadużycie prawa podmiotowego.*

*Wskazując na powyższe zarzuty, powód wniósł o zmianę wyroku w punkcie pierwszym i zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kwoty 550.000 zł zadośćuczynienia oraz zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego w tym kosztów zastępstwa procesowego z urzędu. Ewentualnie skarżący wniósł o uchylene wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania w zaskarżonym zakresie.*

*Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:*

*Apelacja jest uzasadniona tylko w niewielkiej części.*

*Ustalenia faktyczne dotyczące warunków, w jakich powód odbywał karę pozbawienia wolności, a także braku wywołania przez pozwanego rozstroju zdrowia powoda są prawidłowe, znajdują oparcie w przedstawionych dowodach i z tych względów Sąd Apelacyjny przyjmuje je jako własne.*

*Powód był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, który nie zgłosił w trybie art. 162 k.p.c. stosownego zastrzeżenia co do postanowień Sądu Okręgowego oddalających wniosek o zasięgnięcie uzupełniającej opinii medycznej oraz o przesłuchanie świadków C. i K.. Przepisy regulujące postępowanie dowodowe nie stanowią przepisów, których naruszenie Sąd powinien wziąć pod rozwagę z urzędu, a powód nie wykazał, że zastrzeżenia nie zgłosił bez własnej winy. W tej sytuacji powód utracił prawo powoływania się na te uchybienia w toku postępowania apelacyjnego. Na marginesie wskazać jednak warto, że powód nie podważył znajdującej się w aktach opinii medycznej, tym samym decyzja o odmowie zasięgnięcia opinii uzupełniającej była trafna.*

*Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił zarzut przedawnienia. Dalszej ocenie podlegał jedynie okres ostatnich trzech lat przed wniesieniem pozwu. Roszczenie wywodzone ze zdarzeń wcześniejszych przedawniło się częściowo na podstawie art. 442 § 1 k.c., który obowiązywał do dnia 10 sierpnia 2007 r., a częściowo na podstawie art. 4421 § 1 k.c. w zw. z art. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U.07.80.538). Zgodnie z tym ostatnim przepisem do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej, a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, stosuje się przepisy art. 4421 Kodeksu cywilnego. Wypada zaznaczyć, że zarówno art. 442 k.c. jak i obecny art. 4421 § 1 i 3 k.c. ustanawiały taki sam termin przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym – trzy lata od dnia kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia. W realiach rozpoznawanej sprawy powód uzyskiwał taką wiedzę każdego dnia: znał osobę odpowiedzialną za warunki w zakładach penitencjarnych (Skarb Państwa), miał też świadomość odczuwanej krzywdy. Termin określonym w art. 4421 § 1 i 3 k.c., a uprzednio w art. 442 k.c., ma zastosowanie do wszelkich roszczeń z czynu niedozwolonego: o naprawienie szkody materialnej, jak też o zadośćuczynienie za doznaną szkodę niematerialną (krzywdę). Chybiony jest zarzut powoda, jakoby bieg przedawnienia został zawieszony z powodu siły wyższej (art. 121 pkt. 4 k.p.c.). W całym okresie objętym pozwem nie istniały żadne przeszkody, które nie pozwalałyby powodowi wystąpić ze stosownym powództwem w terminie wcześniejszym. Nie stała temu na drodze żadna przeszkoda.*

*Trafnie wskazał także Sąd Okręgowy przepisy regulujące odpowiedzialność deliktową Skarbu Państwa, w tym odpowiedzialność za spowodowane deliktem naruszenie dóbr osobistych. Słusznie też uznał, że powód nie wykazał przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa za rozstrój zdrowia występujący u powoda, co jest równoznaczne z brakiem podstaw do zasądzenia zadośćuczynienia na podstawie art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 417 k.c.*

*Częściowo nieprawidłowa okazała się natomiast ocena prawna ustalonych warunków osadzenia powoda w oparciu o przepisy art. 24 i 448 k.c.*

*Wprawdzie art. 248 § 1 k.k.w., który obowiązywał w całym okresie objętym pozwem, zezwalał na osadzenie skazanych w celach, w których norma powierzchniowa 3m<sup>2</sup> na osobę nie była zachowana, jednak możliwe to było na czas określony i tylko w szczególnie uzasadnionych przypadkach (jak przykładowo zamieszki). Przepis ten mógł mieć zatem zastosowanie tylko w okolicznościach wyjątkowych i na czas przejściowy. Stał się tymczasem środkiem stosowanym stale, zważywszy że pojemność zakładów penitencjarnych na skutek polityki penitencjarnej Państwa nie wystarczała na pomieszczenie wszystkich osób skazanych na bezwarunkową karę pozbawienia wolności. Taki brak spójności w polityce penitencjarnej Państwa, polegający na trwałym niedostosowaniu nakładów na więziennictwo do polityki wymierzania kar, nie stanowi okoliczności usprawiedliwiającej stosowanie art. 248 k.k.w. W konsekwencji doprowadzenie do stałego zagęszczenia w celach należało ocenić jako bezprawne działanie ze strony pozwanego.*

*Trwałe umieszczenie skazanego w celi, w której na jedną osobę przypada mniej niż 3 m<sup>2</sup>, może stanowić naruszenie jego dóbr osobistych (por.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2010r, II CSK 486/09, Lex nr 599534 oraz wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 22.10.2009 r. w sprawie 17885/04, Lex nr 523324, a także uchwałę składu 7 sędziów SN z dnia 18 października 2011 r., III CZP 25/11). W ocenie Sądu do takiego naruszenia doszło w tej sprawie, zważywszy, że powód prawie cały trzyletni okres przed wniesieniem pozwu spędził w warunkach przeludnienia, przy czym przez znaczny czas przebywał w celi 5-osobowej, w której osadzono osiem osób, doprowadzając do drastycznego ograniczenia powierzchni przypadającej na jednego skazanego. Jest wiarygodne, że tak znaczne zagęszczenie wywoływało konflikty, a także skutkowało niedostateczną wentylacją cel.*

*Przechodząc do oceny doznanej szkody niemajątkowej wskazać trzeba, że jedynym wykazanim przez powoda skutkiem naruszenia jego godności przez nadmierne zagęszczenie jest krzywda w postaci negatywnych odczuć, jakie wzbudzał taki stan w powodzie. Podkreślić przy tym trzeba, że z karą pozbawienia wolności immanentnie wiąże się szereg ograniczeń. Zatem krzywda odczuwana przez powoda podlega rekompensacie tylko w takim zakresie, w jakim wynika z nadmiernego zagęszczenia w celi, a nie w ogóle z faktu osadzenia w zakładzie karnym.*

*Przyznanie zadośćuczynienie z mocy art. 448 k.c. jest uzależnione od oceny Sądu, który w określonych okolicznościach sprawy może uznać, że w ogóle nie zachodzą przesłanki do pieniężnego wynagrodzenia krzywdy. Już z tego względu chybione jest odwoływanie się przez Sąd I instancji do art. 5 k.c. Formuła art. 448 k.c. pozwala bowiem Sądowi uwzględnić wszelkie okoliczności sprawy, bez konieczności uciekania się do klauzuli generalnej zawartej w art. 5 k.c. Powołane w uzasadnieniu Sądu Okręgowego złe położenie wielu innych grup ludności, nie uzasadnia bezprawnego wydłużania czasu pobytu skazanych w warunkach przeludnienia na czas praktycznie nieokreślony, szczególnie że już obecna norma powierzchni 3 m<sup>2</sup> na jednego osadzonego należy do najniższych w Europie.*

*W ocenie Sądu Apelacyjnego długotrwałe osadzenie skazanego w warunkach nadmiernego zagęszczenia powinno być ocenione jako naruszenie jego godności i uzasadnia przyznanie mu zadośćuczynienia. Przyjmuje się, że wysokość stosownego zadośćuczynienia ustalać należy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, w tym rodzaju naruszonego dobra, intensywności naruszenia, pobudek działania sprawcy naruszenia, rozmiaru doznanej krzywdy. Zadośćuczynienie powinno być przy tym utrzymane w rozsądnych granicach, z uwzględnieniem panujących w społeczeństwie warunków materialnych i nie powinno prowadzić do nieuzasadnionego wzbogacenia pokrzywdzonego.*

*Powód, popełniając przestępstwo, winien był liczyć się z tym, że może ponieść odpowiedzialność karną, włącznie z karą pozbawienia wolności. Samo pozbawienie wolności i wynikające stąd liczne ograniczenia nie są bezprawne i nie stanowią o krzywdzie, która podlegałaby wynagrodzeniu. Krzywda powoda podlegająca rekompensacie sprowadza się do jego negatywnych odczuć spowodowanych przeludnieniem. Zadośćuczynienie ma zatem rekompensować tylko te negatywne doznania, które wynikają z osadzenia w celi o powierzchni mniejszej niż 3 m<sup>2</sup> na jednego osadzonego. Powód nie udowodnił, aby osadzenie go w celi spowodowało jakiegokolwiek dalsze skutki poza uczuciem dyskomfortu związanego z ciasnotą. Działanie pozwanego nie zmierzało celowo do upokorzenia powoda, lecz wynikało z ogólnej sytuacji w więziennictwie. Zachowania pozwanego nie cechowała zatem zła wola, chęć dokuczenia powodowi czy tym podobne pobudki.*

*Długotrwałość osadzenia powoda w warunkach przeludnienia powinna być jednakże zrekompensowana przez stosowne zadośćuczynienie. W ocenie Sądu Apelacyjnego, uwzględniając wszystkie okoliczności rozpoznawanej sprawy, adekwatna będzie kwota wskazana w sentencji.*

***Gwarantuje ona powodowi satysfakcję i w ocenie Sądu Apelacyjnego odpowiada wyżej przedstawionym kryteriom.***

***Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 385 k.p.c. orzekł jak na wstępie. Uwzględniając złą sytuację majątkową powoda oraz charakter sprawy, Sąd na podstawie art. 102 k.p.c. nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego, a w oparciu o § 15 rozp. Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat... (Dz.U. 2002/163/1349 ze zm.) przyznał wynagrodzenie na rzecz pełnomocnika z urzędu za pomoc prawną udzieloną powodowi w postępowaniu apelacyjnym.***